

مجله اقتصادی

شماره‌های ۱۱ و ۱۲، بهمن و اسفند ۱۳۹۵، صفحات ۶۴-۳۹

بررسی رابطه بین اندازه دولت و نرخ بیکاری در دو گروه کشورهای عضو Mena و کشورهای عضو OECD

بهزاد علی پور

کارشناس ارشد رشته اقتصاد و مدرس مدعو دانشگاه پیام نور واحد اهواز

Behzad_a2005@yahoo.com

علیرضا اقبالی

استادیار گروه اقتصاد دانشگاه بین‌المللی خلیج فارس

areghbali@yahoo.com

مهدی پدram

استاد گروه اقتصاد دانشگاه الزهرا

Mehdi_pedram@yahoo.com

سهیلا مجدمی

کارشناس ارشد رشته اقتصاد و مدرس مدعو دانشگاه پیام نور واحد اهواز (نویسنده مسئول)

Soheila_mojadami@yahoo.com

در این مطالعه به بررسی تأثیر اندازه دولت بر بیکاری بین دو گروه منتخب از کشورهای عضو Mena و کشورهای عضو OECD در قالب الگوی پانل و در بازه زمانی (۲۰۱۳-۲۰۰۰) پرداخته شده است. علاوه بر متغیر اندازه دولت، متغیرهای نرخ رشد اقتصاد، نرخ تورم و حداقل دستمزدها و مقررات و ساختار سیاسی بازار نیروی کار استفاده شده است. نتایج حاصل از برآورد الگوی اثرات ثابت نشان می‌دهد که متغیر اندازه دولت در کشورهای عضو Mena تأثیر منفی بر نرخ بیکاری داشته است، اما در کشورهای عضو OECD نتیجه‌ای متفاوت دارد. متغیر مقررات ساختاری طبق مطالعات مؤسسه فریزر و هریتیج (LVi) به عنوان مقررات دست و پاگیر بر بیکاری اثر منفی دارد. این متغیر در دو گروه مورد مطالعه تأثیر منفی گذاشته است. در هر دو گروه مورد بررسی رابطه بین تورم و بیکاری معکوس بوده است که بیانگر رابطه منحنی فیلیپس می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: نرخ بیکاری، تورم، پانل، اندازه دولت.

۱. مقدمه

به طور کلی همه نظام‌ها و مکاتب فکری، وجود دولت را به طور مستقیم یا غیرمستقیم، لازم می‌دانند. وجود دولت در نظام اقتصادی هر کشور نیز یک ضرورت است. در یک نظام اقتصادی طبیعی، دولت باید وظیفه نظارت بر فعالیت‌های اقتصادی را عهده‌دار باشد و به عنوان حامی و مدافع صنایع ملی که به وسیله مردم به حرکت در می‌آید عمل کند.

اندازه دولت به نوعی تبلور عینی، واقعی و عملی نقش و کارکرد دولت در اقتصاد است. دولت به عنوان بزرگ‌ترین مجری در سطح کلان جامعه می‌تواند با در اختیار گذاشتن بسیاری از کارهای اجرایی در اختیار بخش خصوصی از یک سو از حجم مشغله کارهای اجرایی خود بکاهد و از سوی دیگر به افزایش رضایتمندی مشتریان و نیز افزایش کیفیت خدمات در سطح خرد و کلان کمک شایانی کند. بدیهی است مردم و بخش خصوصی، در شرایطی که دولت اقتصاد را کنترل نمی‌نماید بلکه بر آن نظارت دارد و حمایتش می‌کند، برای مشارکت علاقه بیشتری نشان خواهند داد. اما در صورت افزایش کنترل و دخالت دولت در اقتصاد، مشارکت مردم در فعالیت‌های اقتصادی نیز کاهش خواهد یافت.

معمولاً دولت‌ها در کشورهای در حال توسعه، در امور مملکت دخالت‌های گسترده‌ای می‌کنند و برنامه‌های توسعه در این کشورها به طرز قابل توجهی تحت تأثیر اندازه دولت می‌باشد. امروزه اکثر اقتصاددانان جهان، بدون توجه به مکتب فکریشان، متفق‌القول‌اند که، برای چیره شدن بر تنگناهای موجود در کشورهای در حال توسعه، دخالت دولت در فعالیت‌های اقتصادی ضروری است و دولت باید در روند توسعه اقتصادی دخالت داشته باشد. دولت، در واقع، نمی‌تواند همچون ناظری بی‌طرف عمل کند. مشکلات کشورهای در حال توسعه آنچنان پیچیده و گسترده است که نمی‌توان حل آن‌ها را به عهده بازار آزاد و ساز و کار قیمت گذاشت. بخش خصوصی توانایی حل این معضلات را ندارد، زیرا شاید توانایی مالی، ابتکار، رشد کافی و انگیزه‌های لازم در آن نباشد. بنابراین، دخالت دولت در فعالیت‌های اقتصادی بخش جدایی‌ناپذیر توسعه اقتصادی این کشورهاست (صیادزاده، ۱۳۸۶).

در مجموع، تجربه کشورها و مطالعات نظری، همگی مبین این امر است که وجود یک دولت بزرگ در اقتصاد، از انگیزه مشارکت‌های گسترده مردمی در فعالیت‌های اقتصادی می‌کاهد. یک

دولت کوچک قدرتمند به مراتب کاراتر از یک دولت بزرگ ضعیف است. تجربه نشان می‌دهد که چون دولت‌های بزرگ و متورم، قسمت اعظم توان و نیروی خود را صرف سامان دادن به امور داخلی خود می‌نمایند و در جهت حل تضادهای بوجود آمده در دستگاه عریض و طویل خود فعالیت می‌کنند، بنابراین با ضعف روبرو می‌شوند و برای اقتصاد ملی، حامی قدرتمندی نخواهند بود.

۲. مبانی نظری: اندازه دولت و نرخ بیکاری

وقتی از اندازه دولت صحبت می‌کنیم، قصدمان این است که میزانی از منابع تولید را که در کنترل دولت قرار دارد اندازه بگیریم. اندازه دولت به حجم عملیاتی اشاره دارد که توسط سازمان‌ها و ارگان‌ها، و سازمان‌های وابسته، به آن‌ها اعم از سازمان‌های منطقه‌ای، ایالتی، و سازمان‌های شهرداری‌ها صورت می‌پذیرد. به عبارتی، در واقع نشان دهنده درجه مداخله دولت در اقتصاد است (اکبریان و کارکن، ۱۳۹۲: ص ۸۱).

نیل به اشتغال کامل یا حذف بیکاری به معنی غلبه بر فقر و کاهش نابرابری و بی‌عدالتی‌ها و ناروایی اجتماعی - اقتصادی است. وقتی در جامعه‌ای بیکاری وجود دارد، بدان مفهوم است که بین امور و فعالیت‌ها، هماهنگی و روابط درست برقرار نیست و به عبارتی، روابط و مناسبات اقتصادی آن نادرست و الگوی بهره‌برداری از منابع و امکانات غیرکارآمد است. از این دیدگاه، بیکاری معلول یک عامل با یک متغیر نیست و علل و عوامل متعددی در پیدایش آن دخالت دارند. از ناسازگاری انتظارات و توقعات شغلی جویندگان کار با ساختارهای درآمدی گرفته تا فرصت‌های شغلی قابل عرضه در بازار کار و عدم تطابق بین تکنولوژی، قابلیت‌ها، توانایی‌های نیروی کار و... که اینها اشکال متفاوت بیکاری را به وجود می‌آورند (رازینی و همکاران، ۱۳۹۰).

از آنجا که در اوایل دهه ۱۹۷۰، کشورهای MENA به طور متوسط افزایش در نرخ بیکاری را تجربه کرده‌اند، اما تجربیات کشورهای فردی، به طور قابل توجهی متفاوت‌اند (شکل ۱).

تأثیرگذاری سیاست دولت‌ها بر اشتغال تا چه اندازه می‌باشد؟ در تلاش برای پاسخ به این سؤال، اکثر مطالعات یک روش جداگانه و یا خاص برنامه به دنبال داشته است.

وانگ و آبرامز^۱ (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای در کشورهای عضو OECD به بررسی متغیرها برای اندازه‌گیری اثرات برنامه‌های دولت خاص و یا سیاست‌های ساخته شده است. به طور خاص، تغییر در نهادهای بازار کار، از جمله بیکاری، حداقل دستمزد، قانون اشتغال و مالیاتی بر تغییرات اشتغال تأثیرگذار است.

نتایج تجربی اسوالد (۱۹۹۷) نشان داد که انعطاف‌ناپذیری بازار کار، از جمله مزایای بیکاری بیش از حد تأثیرگذاری و مالیات نیروی کار بالا به نظر نمی‌رسد به کمک به نرخ بالای بیکاری در اروپا است. اما نیکل و همکاران^۲ (۱۹۸۵) نشان دادند که افزایش قدرت اتحادیه‌های کارگری موجب افزایش نرخ بیکاری می‌شود. فریدمن و همکاران^۳ (۱۹۹۴) نیز اذعان داشتند وجود قوانین و مقررات سخت و تعدد آن‌ها موجب بیکاری بوده است. هزینه‌های بالای اخراج موجب افزایش بیکاری می‌شود (منینگ و همکاران^۴، ۱۹۸۸). براساس گزارش بانک جهانی^۵ افزایش قیمت نفت پس از سال ۲۰۰۰ میلادی موجب افزایش سطح اشتغال و کاهش بیکاری در کشورهای منطقه MENA شده است.

بنابراین، با توجه به جایگاه نیروی انسانی و دولت در فرایند توسعه اقتصادی می‌توان گفت یکی از عوامل مهم و کلیدی بر سطح اشتغال، اندازه مناسب دولت‌ها می‌باشد، لذا در این مطالعه قصد داریم با استفاده از داده‌های تابلویی به بررسی این موضوع بپردازیم.

ارتباط رابطه بلندمدت مثبت بین تورم و بیکاری را می‌توان به تأثیرات سیاست‌های طرف عرضه اقتصاد روی نرخ بیکاری بلندمدت نسبت داد. افزایش مداوم در نرخ بیکاری باعث می‌شود که تأثیر سیاست‌های طرف عرضه اقتصاد روی نرخ بیکاری کاهش یابد. به طور مشابه کاهش مداوم در نرخ بیکاری باعث بهبود سیاست‌های طرف عرضه روی نرخ بیکاری می‌شود. به عبارت دیگر، شوک‌های مثبت عرضه باعث ایجاد یک رابطه کوتاه‌مدت مثبت بین تورم و بیکاری می‌گردد (رحمانی و امیری، ۱۳۹۰: ص ۸۵).

-
1. Wang & Abramas
 2. Layard and Nickel
 3. Blank & Freedman
 4. Alogoskoufis & Manning
 5. World Economic Forum, 2007; World Bank, 2007

۲-۱. مطالعات مربوط به مدل‌های روابط کار

با توجه به دیدگاه‌های مختلف در خصوص روابط کار، مطالعات متعددی در مورد مدل سازی این روابط انجام شده است که به برخی از آن اشاره می‌شود:

مدل (Dunlop, 1953): دانلپ با نگرشی وحدت‌گرا و با یک رویکرد سیستمی کارگران، کارفرمایان، اتحادیه‌های کارگری، تشکل‌های کارفرمایی و ایدئولوژی را درون‌داد نظام روابط کار، تدوین قوانین و مقررات کار را فرایند و قوانین و مقررات حاکم بر محل کار را به مثابه برون‌داد این نظام معرفی می‌کند.

مدل (Margarison, 1969): در این مدل که با نگرشی کثرت‌گرا و به صورت سیستمی طراحی شده است، تضاد کارگران و کارفرمایان، درون‌داد نظام روابط کار و تبدیل تضاد به قوانین و مقررات حاکم، فی مابین کارگران و کارفرمایان در محیط کار، فرایند این نظام تلقی شده است، در این سیستم قانون کار برون‌داد خواهد بود.

مدل (Pardeep Kumar, 1979): پارادپ کمار در این مدل به بررسی عوامل مؤثر بر روابط صنعتی متمرکز شده و دو دسته از عوامل نهادی و اقتصادی را مورد شناسایی قرار می‌دهد. در این مطالعه نوع نگرش حاکم بر قوانین کار، سیاست‌های دولت، در خصوص روابط کار و میزان نفوذ اتحادیه‌های کارگری و تشکل‌های کارفرمایی از عوامل نهادی و چگونگی عرضه و تقاضای نیروی انسانی در بازار کار، نوع ساختار اقتصادی، سرمایه و تکنولوژی را به عنوان عوامل اقتصادی و مؤثر بر روابط کار مورد تأکید قرار داده است.

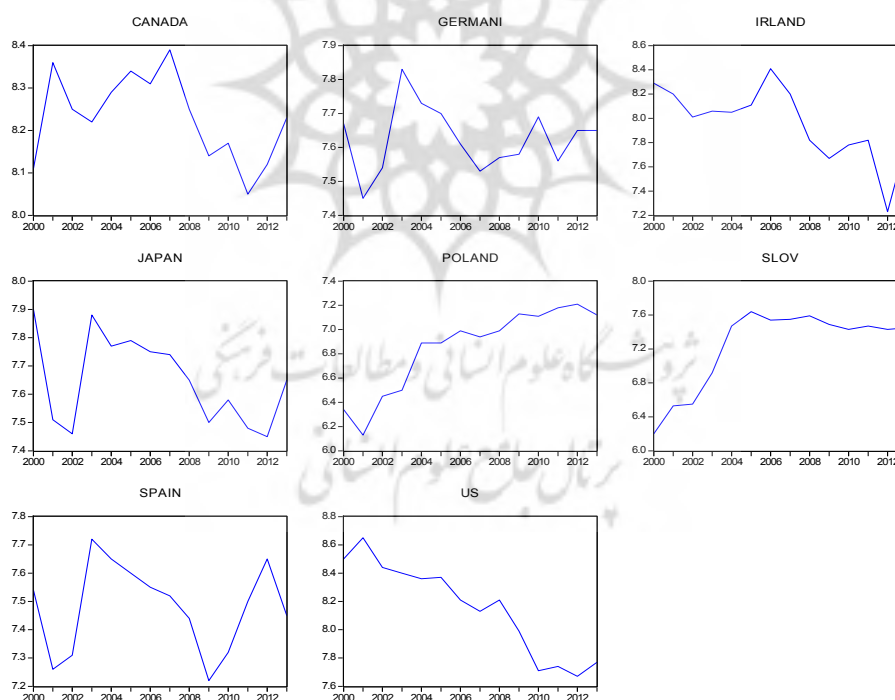
مدل (Yoset and Friedman, 1972): در این مدل که با رویکرد سیستمی طراحی شده است. مجموعه فرهنگ، هنجارهای اجتماعی مواد اولیه، تکنولوژی و ماشین‌آلات به عنوان درون‌داد و زیر سیستم‌های تولید، ارتباطات، نقش و مبادلات سازمانی به مثابه فرایند و کالا یا خدمات همچون برون‌داد نظام روابط کار تلقی می‌شوند (نویخت، ۱۳۹۱).

مدل (ظهوری، ۱۳۸۷): در این مدل، نظام روابط کار با رویکردی سیستمی ارائه شده است. به طوری که، عوامل اصلی سیستم یعنی درون‌داد، فرایند و برون‌داد، از سه منظر دولت، کارگر و کارفرما مورد توجه قرار می‌گیرند. در این نظام که با توجه به شرایط کشور طراحی شده است، برخورداری از بهره‌وری ملی، تأمین خواسته‌ها، رضایت شغلی و اجتماعی به ترتیب از نظر دولت،

کارگر و کارفرما به عنوان درون‌داد تلقی می‌شوند. همچنین طراحی، تصویب و ابلاغ قوانین و مقررات در خصوص استانداردهای کار و نظارت بر حسن اجرای آنها از اقدامات دولت، انجام تکالیف شغلی و قانونی از اقدامات کارگران و کارفرمایان در فرایند این نظام و نیز تأمین خواسته‌های دولت، کارگران و کارفرمایان از مصادیق برون‌داد این نظام هستند (نویخت، ۱۳۹۱).

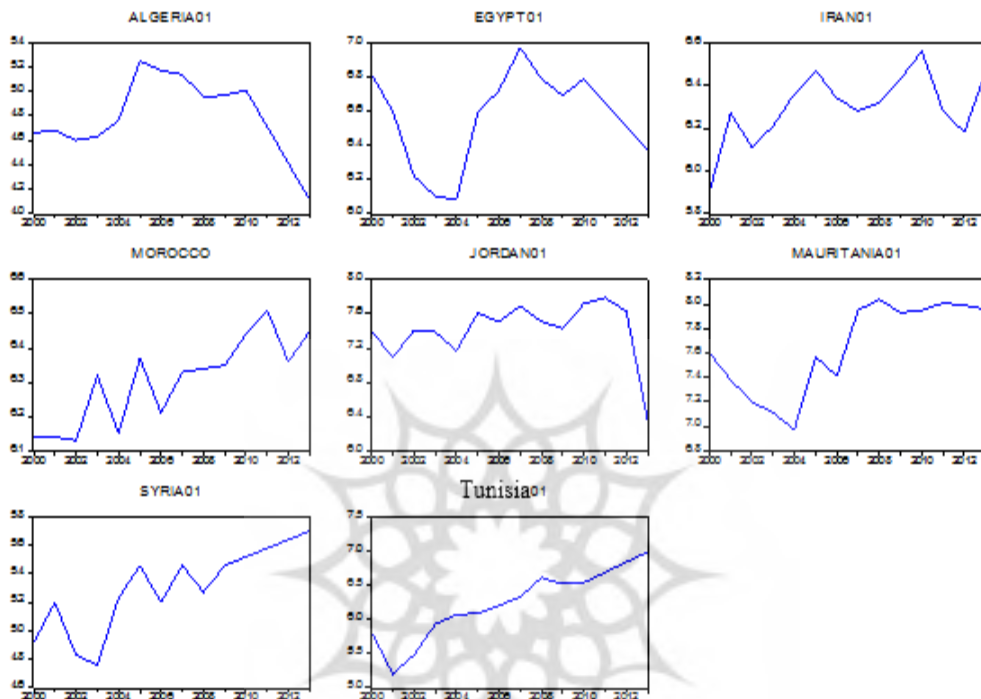
۲-۲. سهم دولت در اقتصاد کشورهای عضو OECD و MENA

در شکل (۱) روند اندازه دولت در اقتصاد کشورهای عضو OECD نشان داده شده است، همان‌طور که مشخص می‌باشد، در سال ۲۰۱۲ کشور ایالات متحده آمریکا کمترین میزان دخالت در امور اقتصادی و در همین سال کشور اسلواکی بیشترین دخالت را داشتند.

نمودار ۱. روند اندازه دولت در کشورهای OECD طی سال‌های (۲۰۰۰-۲۰۱۳)

در شکل (۲) روند اندازه دولت در اقتصاد کشورهای عضو MENA نشان داده شده است، همان‌طور که مشخص می‌باشد در سال ۲۰۱۲ کشور ایالات متحده آمریکا کمترین میزان دخالت در امور اقتصادی و در همین سال کشور اسلواکی بیشترین دخالت را داشتند.

شکل ۲. روند اندازه دولت در کشورهای Mena طی سال‌های (۲۰۰۰-۲۰۱۳)

۳. پیشینه تحقیق

بیکاری یکی از معضلات رشد اقتصادی می‌باشد. تعیین تمام کانال‌هایی که از طریق آن امکان تأثیرپذیری برنامه‌های دولت بر بیکاری وجود دارد بسیار کم می‌باشد. برای مثال، حتی زمانی که برنامه‌های مهم (کلیدی) مورد بررسی قرار گرفته، اندازه‌گیری این بسیار دشوار است. اما یکی از تأثیرات اندازه دولت، اثرگذاری روی بهره‌وری نیروی کار است؛ بدین معنی که دولت با افزایش سرمایه‌گذاری خود باعث افزایش یا کاهش بهره‌وری نیروی کار می‌شود. اسکالی^۱ (۱۹۸۹) استدلال می‌کند که «اثرات بیکاری»، اندازه دولت و رشد اقتصادی را به هم مرتبط می‌سازد. و این ارتباط با توجه به دلایل نظری زیر دارای اثرات منفی بر روی رشد اقتصادی است. مهمتر از همه اینکه یک

1. Scully, Gerald.W. 1989.

دولت بزرگ بیش از یک دولت کوچک تمایل به افزایش نرخ مالیات بر درآمد دارد که این، سهم شاغل و بیکار را در مورد «تصمیم‌گیری کار و اوقات فراغت» تحت تأثیر قرار می‌دهد و انگیزه کار را تضعیف می‌نماید (سا، ۲۰۱۱).

هزینه‌های تأمین مالی مثل بیمه بهداشت و درمان عمومی، بیمه بیکاری و سایر خدمات اجتماعی در دولت‌های بزرگ بسیار زیاد است. دولت‌هایی که سیاست‌های رفاه و سوبسید برای افراد بیکار را افزایش می‌دهند باعث می‌شوند که هزینه‌های بیکاری کاهش یابد (فلدستین و پتربا، ۱۹۸۴). بنابراین می‌توان بیان نمود که رابطه مثبتی بین اندازه دولت و نرخ بیکاری وجود دارد که به احتمال زیاد منجر به کاهش رشد اقتصادی می‌شود (سا، ۲۰۱۱).

وانگ و آبرامز (۲۰۱۱) به بررسی ارتباط بین اثر اندازه دولت و نرخ بیکاری پرداختند، و به این نتیجه رسیدند که با افزایش در هزینه‌های دولت تمایل به افزایش بیکاری را افزایش می‌دهد و عدم اهمیت به نهادهای بازار کار، قوانین کار و اتحادیه‌های کارگری نیز باعث می‌شود برای نیروی کار مشکلاتی همیشه وجود داشته باشد و کارگران به راحتی اخراج شوند و این نیز یکی از عوامل افزایش بیکاری و کاهش اشتغال می‌باشد.

مطالعات متعددی پیرامون اندازه دولت صورت گرفته است که برخی از آن‌ها به حضور گسترده دولت تأکید دارند و بعضی دیگر حضور دولت در اقتصاد را مانعی برای رشد می‌دانند. همچنین مطالعات تجربی در زمینه تأثیر اندازه دولت بر نرخ بیکاری نیز قابل توجه است. برخی از مطالعات تجربی اخیر از یک دولت بزرگ حمایت می‌کنند و بیان می‌دارند که یک دولت بزرگ همواره با نرخ بیکاری بالا همراه است. آبرامز^۲ (۱۹۹۹) با استفاده از داده‌های ۲۰ کشور OECD، ارتباط مثبت بین نرخ بیکاری و اندازه دولت را بیان کرد. او نتیجه گرفت که یارانه‌های دولت برای آموزش و پرورش و توسعه مهارت‌ها و دانش‌های مرتبط با شغل رابطه مثبتی با نرخ اشتغال دارد. از سوی دیگر، هزینه‌های دولت در مورد جبران خسارت (بیمه) بیکاری یک رابطه منفی با نرخ اشتغال و رشد اقتصادی خواهد داشت. لی و یوان^۳ (۲۰۰۰) نیز با بررسی ارتباط اندازه دولت و نرخ بیکاری

1. Feldstein, Martin and James Poterba. 1984.
2. Abrams, Burton A. 1999.
3. Yuan, M and Li, W, 2000.

در کشور انگلستان به ارتباط مثبت میان این دو دست یافتند. فلدمن^۱ (۲۰۰۶) در مقاله‌ای به بررسی اندازه دولت و بیکاری با استفاده از داده‌های تابلویی و مدل اثرات تصادفی برای ۱۹ کشور صنعتی پرداخته است. نتایج این مطالعه بیانگر این بود که با افزایش بخش دولتی، بیکاری نیز افزایش یافته و دارای اثر منفی بر نیروی کار زنان و افراد فاقد مهارت بوده و بیکاری بلندمدت را نیز افزایش می‌دهد. علاوه بر این، با افزایش سهم سرمایه‌گذاری بنگاه‌های دولتی و نرخ مالیات بر درآمد نهایی و نیز کاهش سطح حمایت دولت از اقشار آسیب‌پذیر، بیکاری تشدید می‌شود. وی همچنین در سال ۲۰۰۹ به بررسی این موضوع در ۵۸ کشور در حال توسعه برای دوره (۲۰۰۳-۱۹۸۰) پرداخت. مطالعه وی نشان می‌دهد که یک دولت بزرگ با نرخ بیکاری بالاتر همراه است و همچنین بیان می‌دارد که بخش بزرگی از هزینه‌های دولت، پرداخت‌های انتقالی و سوبسیدها اثر منفی بر رشد اقتصادی در کشورهای در حال توسعه دارد.

سیان وانگ و همکاران^۲ (۲۰۰۷) در مطالعه مشترکی اثر اندازه دولت بر نرخ بیکاری را با استفاده از مدل تصحیح خطا برای ۲۰ کشور عضو OECD مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج تحقیق بیانگر رابطه مثبت اندازه دولت (کل مخارج دولت به عنوان درصدی از GDP) و نرخ بیکاری می‌باشد. علاوه بر این آن‌ها بیان داشتند که انواع مختلفی از هزینه‌های دولت اثرات متفاوتی بر روی نرخ بیکاری دارد، پرداخت‌های انتقالی و سوبسیدها اثر مهم و قابل توجه و هزینه‌های دولتی اثر ناچیز بر نرخ بیکاری دارند. اینکه اقدامات موجود از نهادهای بازار کار نقش قابل توجهی در نرخ بیکاری مؤثر بازی نمی‌کنند. اخیراً سا^۳ (۲۰۱۱) در مقاله خود، اثر اندازه دولت را بر روی نرخ رشد اقتصادی در ۳۲ کشور پیشرفته و ۵۱ کشور در حال توسعه طی سال‌های (۲۰۰۶-۱۹۹۶) بررسی نموده و نتایج مدل نشان داد که اثر اندازه دولت بر رشد اقتصادی در کشورهای توسعه یافته مثبت و ۵ برابر بیشتر از کشورهای پیشرفته می‌باشد. این در حالی است که در کشورهای پیشرفته این اثر منفی می‌باشد. هدف دیگر این پژوهش، بررسی اثر اندازه دولت بر روی نرخ بیکاری می‌باشد که طبق نتایج مدل اثر آن بر روی نرخ بیکاری مثبت، و در کشورهای در حال توسعه ۳ برابر بیشتر از

1. Feldmann, Horst. 2006.

2. Wang, Siyan and Burton A. Abrams (2007).

3. Sa, Yongin (2011).

کشورهای پیشرفته می‌باشد. به طور خلاصه می‌توان گفت اندازه دولت اثرات قابل ملاحظه‌ای بر رشد اقتصادی و نرخ بیکاری دارد.

کریستوپولوس و همکاران^۱ (۲۰۰۵) در مقاله‌ای با عنوان «منحنی اندازه دولت و بیکاری آبرامز: شواهدی از داده‌های تابلویی» به بررسی رابطه این دو متغیر در برای ۱۰ کشور منتخب اروپایی در دوره زمانی (۱۹۹۹-۱۹۶۱) پرداختند و به این نتیجه رسیدند رابطه مثبت بلندمدت میان اندازه دولت و نرخ بیکاری، وجود رابطه علیت یک طرفه از اندازه دولت بر نرخ بیکاری وجود دارد. خزی^۲ (۲۰۰۳) نیز برای آزادسازی تجاری به عنوان یک عامل مهم در جهانی شدن تأکید دارد، زیرا در فرایند جهانی شدن نابرابری، درآمدها کاهش و فرصت‌های شغلی و دستمزدها افزایش می‌یابد، و این عامل بااهمیتی در کشورهای در حال توسعه است.

اما در بین مطالعات انجام شده در داخل کشور، علی پور و همکاران (۱۳۹۳) در مطالعه‌ای تحت عنوان بررسی اثر اندازه دولت بر اشتغال به این نتیجه رسیدند که متغیر رشد اقتصاد بر رشد اشتغال تأثیر مثبت داشته است. گسترش بیش از حد مطلوب اندازه دولت در ایران، اثر منفی بر رشد اشتغال دارد. به همین دلیل، نقش دولت در اقتصاد باید کاهش یابد یا حداقل دولت در موارد ضروری در اقتصاد دخالت کند زیرا با کاهش اندازه دولت در اقتصاد، رشد اشتغال و رشد اقتصادی افزایش خواهد یافت. حسین پور (۱۳۸۹) در تحقیق خود، اثر اندازه دولت بر روی بیکاری در ایران را بررسی نمود و به این نتیجه رسید که اثر اندازه دولت بر نرخ بیکاری در ایران مثبت می‌باشد. رازینی و همکاران (۱۳۹۰) نیز به بررسی رابطه اندازه دولت و نرخ بیکاری در ایران طی سال‌های (۱۳۸۶-۱۳۵۰) پرداخته‌اند. نتایج مدل نشان داد که افزایش نرخ رشد اقتصادی، نرخ تورم و حداقل دستمزد باعث کاهش نرخ بیکاری و افزایش اندازه دولت موجب افزایش نرخ بیکاری خواهد شد.

1. Christopoulos & Efthymios

2. Khezy

۴. روش پژوهش

روش مطالعه در این پژوهش از نوع تحلیلی می‌باشد. آمار و اطلاعات داده‌ها از بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول و بانک مرکزی کشورهای مورد مطالعه جمع‌آوری گردیده است.

۴-۱. تصریح مدل

مدل مورد بررسی به روش اقتصادسنجی گشتاورهای تعمیم یافته دو مرحله‌ای GMM^۱ برای داده‌های ترکیبی در بازه زمانی (۲۰۱۳-۲۰۰۰) برآورد شده است:

از جمله الگوهایی که در اقتصادسنجی استفاده می‌کنیم الگوهایی پویا هستند. یکی از ویژگی‌های خوب داده‌های ترکیبی این است که با وارد کردن عامل زمانی می‌توان پویایی بین متغیرها را مورد بررسی قرار داد. در همین ارتباط الگوهایی را می‌توانیم در Panel داشته باشیم که به کمک آن‌ها بتوانیم ماهیت پویایی یک فرایند را بررسی کنیم (افشاری و همکاران، ۱۳۹۱: ص ۴۱). برای این مطالعه از تجزیه و تحلیل مدل آبرامز (۲۰۱۱) استفاده می‌کنیم.

$$U_{i,t} = \gamma GOV_{i,t} + \beta' X_{i,t} + V_i + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

$$\Delta U_{i,t} = \lambda(U_{i,t-1} + U_{i,t-1}) + \delta GOV_{i,t} + \theta INF_{i,t} + \eta_i + \omega_{i,t} \quad (2)$$

برای کشور i در دوره t معادله (۱) توصیف می‌کند نرخ بیکاری در وضعیت ایستا و معادله (۲) بیکاری با یک دوره وقفه خود در ارتباط است. و در بلندمدت تابعی است از اندازه دولت (GOV) و نهادهای بازار نظارتی و نیروی کار از جمله حداقل دستمزد (X)، می‌باشد. $\Delta U_{i,t}$ تحت تأثیر سه عامل می‌باشد:

- انحراف از نرخ بیکاری واقعی از سطح حالت پایدار خود نسبت به دوره قبلی ($U_{i,t-1} + U_{i,t-1}$)

- سیکل‌های تجاری که توسط نرخ واقعی رشد اقتصاد اندازه‌گیری می‌شود ($GRO_{i,t}$)

- شوک‌های تورمی ($INF_{i,t}$) که در کوتاه‌مدت اشاره به منحنی فیلیپس دارد.

در معادله (۲) λ باید بین ۱ و صفر باشد و با بزرگ‌تر شدن این مقدار باعث عدم تعادل بیکاری می‌شود. V_i اثر کشور ثابت و η_i نیز شامل متغیرهای کیفی که بر نرخ بیکاری تأثیر می‌گذارند مانند

1. Generalized method of moments

ویژگی‌های فرهنگی، موقعیت‌های جغرافیایی، عوامل مذهبی و قانونی، ساختار سیاسی و... می‌باشد. $\varepsilon_{i,t}$ و $\omega_{i,t}$ اجزای جمله اخلال می‌باشند.

از آنجایی که نرخ بیکاری در وضعیت ایستا نمی‌باشد. ما نمی‌توانیم مدل تخمین تصحیح خطا^۱ را محاسبه کنیم. بنابراین برای تخمین کارا از مدل U^* (آبرامز، ۱۹۹۹) که به صورت زیر می‌باشد استفاده می‌شود.

$$U_{i,t} = \rho_1 U_{i,t-1} + \rho_2 GOV_{i,t} + \rho_3 GRO_{i,t} + \rho_4 INF_{i,t} + \phi' X_{i,t-1} + V_i + \varphi_{i,t} \quad (۳)$$

$$\rho_1 = 1 - \lambda, \quad \rho_2 = \lambda\gamma, \quad \rho_3 = \delta, \quad \rho_4 = \theta, \quad \phi' = \lambda\beta \quad (۴)$$

مقدار $u_i = \lambda v_i + \eta_i$ درصدی از اثر کشور ثابت و $\varphi_{i,t} = \lambda \varepsilon_{i,t} + \omega_{i,t}$ می‌باشد.

این مطالعه به بررسی اثر اندازه دولت بر نرخ بیکاری در دو گروه کشورهای عضو OECD و منتخبی از کشورهای MENA می‌باشد^۲. در این مقاله فرضیه‌های زیر مورد آزمون قرار می‌گیرد.

- بین اندازه دولت و نرخ بیکاری در منتخبی از کشورهای OECD رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد.
- بین اندازه دولت و نرخ بیکاری در منتخبی از کشورهای MENA رابطه مثبت معنی‌داری وجود دارد.

۴-۲. تحلیل متغیرها

$u_{i,t}$: نرخ بیکاری عبارت است از نسبت جمعیت بیکار به کل جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ضرب در ۱۰۰.

$SIZE_{i,t}$: اندازه دولت که به چند روش متفاوت (نسبت درآمدهای نفتی به کل درآمدهای دولت، مخارج جاری به GDP، مخارج عمرانی به GDP، مخارج کل دولت به GDP، مالیات به GDP، کسری بودجه به GDP) اندازه‌گیری می‌شود ولی در این مطالعه مخارج کل دولت به GDP استفاده شده است.

1. error-correction model

۲. کشورهای عضو OECD (کانادا، آلمان، ایرلند، ژاپن، اسپانیا، اسلواکی، هلند و آمریکا) و معیار انتخاب این کشورها بر اساس معیار تقسیم‌بندی که مؤسسه فریزر برای آزادی تجاری دولت‌ها انجام داده است. لذا در کشورهای که درآمد کمتری داشته‌اند انتخاب شده‌اند. و برای گروه کشورهای عضو MENA معیار انتخاب بر اساس درجه‌بندی مؤسسه فریزر انجام شده است و کشورهایی که از لحاظ این درجه‌بندی به ایران نزدیک بوده‌اند انتخاب شده‌اند که شامل (ایران، الجزایر، مراکش، مصر، تونس، سوریه و موریتانی) می‌باشند.

$GRO_{i,t}$: نرخ رشد واقعی اقتصادی

$INF_{i,t}$: نرخ تورم

$X_{i,t-1}$: حداقل دستمزدها

V_i : مقررات و ساختار سیاسی بازار نیروی کار می‌باشد^۱. مؤسسه فریزر این شاخص را شامل:

- ۱- مقررات استخدام و اخراج*؛ ۲- اتحادیه‌های کارگری*؛ ۳- قدرت تصمیم‌گیری بنگاه در مورد هزینه استخدام*؛ ۴- قدرت تصمیم‌گیری بنگاه در مورد هزینه اخراج*؛ ۵- خدمت سربازی*^۲ در نظر گرفته است.^۳

۵. برآورد مدل و تحلیل نتایج تجربی

۵-۱. آزمون مانایی متغیرها

با توجه به استفاده از اطلاعات سری زمانی در برآورد مدل، لازم است پیش از برآورد، پایایی متغیرهای مدل و درجه جمعی آن‌ها مورد بررسی قرار گیرد. متغیرهای اقتصاد کلان بیشتر حاوی یک روند تصادفی (ریشه واحد) هستند که حضور چنین روندی، برآورد و استنباط‌های آماری به روش‌های سنتی اقتصادسنجی را غیرمعتبر می‌سازد. لذا نخستین گام برای تحلیل‌های اقتصادسنجی تعیین درجه جمعی است. در این بخش برای تحلیل مانایی متغیرها در ابتدا همه متغیرها را به صورت لگاریتمی وارد کرده و نتایج ریشه واحد با استفاده از آزمون لین، لوین و چو (LLC) و فیلیپس- پرون (PP) آورده شده است (پیوست ۱ و ۲).

۱. این داده از سایت مؤسسه فریزر و مؤسسه بنیاد هریتیج گرفته شده است.

http://www.freetheworld.com/efw_previous.html www.heritage.org.

این مؤسسه سالیانه کشورها را بر اساس شاخص‌های متفاوتی از لحاظ ساختار سیاسی و آزادی تجاری و... تقسیم‌بندی می‌کند.

۲. شاخص‌های که با علامت* نشان داده شده است مؤلفه‌های ذهنی می‌باشند. برای اطلاعات بیشتر می‌توان به گزارش دفتر مطالعات کسب و کار پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ایران "بررسی و نقد شاخص‌های جهانی آزادی اقتصادی (بنیاد مؤسسه هریتیج و مؤسسه فریزر)" شماره ۱۲۰۷۲ اذرماه ۱۳۹۰ مراجعه کرد. شاخص‌های آزادی اقتصادی از مجموعه‌ای از مؤلفه‌های ذهنی و عینی تشکیل شده‌اند. امتیاز مؤلفه‌های ذهنی با استفاده از نظرات گروهی از افراد تعیین می‌شود. بنابراین قضاوت‌های شخصی افرادی با انتظارات، احساسات و عقاید مختلف است. (Gustav Hansoon, 2006, p.6).

3. Gwartney & Lawson, 2010 & heritage foundation, 2009.

با توجه به نتایج جدول و شواهد ناشی از انجام آزمون‌های لین، لوین و چو و فیلیپس - پرون ملاحظه می‌شود که فرض صفر وجود ریشه واحد، برای همه متغیرها در سطح رد می‌شود. به عبارتی همه متغیرها در دو گروه MENA و OECD جمعی از درجه صفر بوده و یا به بیان دیگر همگی در سطح مانا هستند. در این شرایط با توجه به درجه جمعی متغیرها استفاده از مدل OLS برای برآورد رابطه مناسب خواهد بود.

۲-۵. آزمون ریشه واحد در داده‌های تابلویی

در ابتدا ویژگی یکپارچگی سری‌های زمانی تعیین شده است و برای رسیدن به این منظور از آزمون‌های ریشه واحد داده‌های تابلویی که توسط مادالا و وو (۱۹۹۹) ارائه شده است که از مهم‌ترین روش‌های آزمون ریشه واحد در داده‌های تابلویی هستند استفاده می‌شود. این روش‌ها که ممکن است در برخی موارد دارای نتایج متناقضی باشد عبارتند از:

آزمون لوین، لین و چاو

آزمون برتونگ

آزمون هادری

آزمون ایم، پسران و شین (IPS)

آزمون فیشر - ADF و فیشر - P

$$y_{it} = \rho_i y_{it-1} + x_{it} \delta_i + \epsilon_{it} \quad (5)$$

که در آن y_{it} متغیرهای مورد بررسی (به عنوان مثال لگاریتم رشد اقتصاد) می‌باشد. $i=1, \dots, N$ نشان دهنده مقطع هست که طی دوره $t=1, 2, \dots, T_i$ مشاهده شده‌اند. x_{it} به متغیرها قطعی درون مدل اشاره دارد که شامل عرض از مبدا و روند است. ρ_i ضریب خود همبستگی است و ϵ_{it} جمله خطا است که فرض می‌شود به صورت مستقل و یکنواخت کشورها توزیع شده‌اند. اگر $|\rho_i| < 1$ در این صورت گفته می‌شود که y_{it} ماناست از طرف دیگر اگر $|\rho_i| = 1$ یباشد، y_{it} دارای ریشه واحد و در این صورت نامانست.

به منظور آزمون ریشه واحد، دو پیش فرض اساسی در مورد ρ_i وجود دارد. ابتدا میتوان فرض کرد که عوامل مشترکی در میان مقطع‌ها (کشورها) وجود دارد، طوری که به ازای تمام i ها $\rho_i = \rho$

یعنی ρ_i برای تمامی مقطع‌ها (یا کشورها) یکسان است. آزمون‌های لوین، لین و چاو (LLC)، برتونگک و هادری همه این فرض تبعیت می‌کنند.

۳-۵. آزمون‌های هم‌جمعی و تخمین

در روش‌های هم‌جمعی، رابطه بلندمدت اقتصادی برآورد و تجزیه و تحلیل می‌شود. آزمون‌های هم‌جمعی به هنگام استفاده از داده‌های تابلویی بیشتر به روش پیشنهادی پدرونی (۲۰۰۴) صورت گیرد. آزمون هم‌جمعی انگل - گرنجر (۱۹۸۷) مبتنی بر آزمون مانا بودن باقیمانده، یک رگرسیون ساختگی است وقتی که متغیرهای معادله رگرسیون مورد نظر هم جمع از مرتبه یک یا $I(1)$ است. اگر متغیرها هم جمع باشند، پس باقیمانده باید $I(0)$ باشند؛ یعنی هم جمع از درجه صفر باشند. از طرف دیگر اگر متغیرها هم جمع نباشند، پس متغیرها $I(1)$ خواهد بود.

۴-۵. آزمون تعیین نوع مدل در داده‌های ترکیبی

قبل از ورود به بحث تخمین مدل، لازم است مشخص شود که آیا برای تخمین مدل می‌توان از روش پانل استفاده نمود، یا باید از روش حداقل مربعات معمولی^۱ استفاده کرد. آزمون چاو^۲ برای تعیین به کارگیری مدل اثرات ثابت در مقابل تلفیق کل داده‌ها (یکپارچه شده) انجام می‌شود. که در ادامه برای اثبات داده‌های ترکیبی از آزمون استفاده می‌شود.

1. Ordinary Least Square
2. Chaw test

جدول ۱. نتایج حاصل از آزمون چاو

نتیجه آزمون	آزمون اثرات	آماره	درجه آزادی	P-value	
مدل داده‌های	دوره F	۱۳۴/۸۰۹	(۴۰ و ۵)	(۰/۰۰۰)	MENA
ترکیبی	کای اسکوتر دوره	۲۳/۰۰۷	۵	(۰/۰۰۰)	
مدل داده‌های	دوره F	۵۶/۶۵	(۴۰ و ۵)	(۰/۰۰۱)	OECD
ترکیبی	کای اسکوتر دوره	۷۵/۰۰۷	۵	(۰/۰۲۳) محاسبات	

مأخذ: محاسبات محقق.

نتایج آزمون چاو در هر دو گروه جامعه (جدول ۱) نشان می‌دهد، مقدار p-value کمتر از ۰/۰۵ است در نتیجه فرض H_0 رد می‌شود، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که ناهمگنی فردی (اثرات فردی غیر قابل مشاهده) وجود دارد و باید از روش داده‌های ترکیبی^۱ برای برآورد مدل استفاده کرد. در نتیجه برای تعیین استفاده از مدل اثر ثابت در مقابل مدل اثر تصادفی در مرحله بعد آزمون هاسمن^۲ انجام می‌شود.

۵-۵. آزمون انتخاب بین اثرات ثابت و تصادفی

برای تشخیص اینکه در برآورد مدل‌های پانل دیتا کدام روش (اثرات ثابت و اثرات تصادفی) مناسب می‌باشد، از آزمون هاسمن (۱۹۸۰) استفاده می‌شود.

جدول ۲. نتایج حاصل از آزمون هاسمن

آزمون هاسمن				
Test summary	آماره	درجه آزادی	P-value	گروه کشورها
Cross-section random	۸۱/۱۲۲	۶	(۰/۰۰)	MENA
Cross-section random	۴۳/۶۵	۶	(۰/۰۲۱)	OECD

مأخذ: نتایج تحقیق

1. Panel data
2. Hausman test

۶-۵. تخمین مدل

جدول ۳. نتایج حاصل از تخمین مدل برای گروه کشورهای عضو OECD

متغیرها	Coefficient	t-Statistic	Prob
C	۱/۱۳	۱/۸۳	۰/۰۷۱
LSIZE	۰/۴۴	۱/۵۵	۰/۰۵۳
LXI	۰/۲۶	۲/۰۴	۰/۰۰۴
LVI	۰/۰۱۶	۲/۰۱	۰/۰۲۳
LINF	-۰/۰۲۳	-۳/۷۶	۰/۰۰۳
LGRO	-۰/۰۳۶	-۸/۷۶	۰/۰۰
LUt-1	۰/۱۶	۹۳/۱۶	۰/۰۰

مأخذ: نتایج تحقیق

همان گونه که در جدول تخمین مدل برای کشورهای عضو OECD مشاهده می شود اثر گذاری لگاریتم اندازه دولت (LSIZE) بر بیکاری سازگار با مبانی نظری در این گروه کشورهای مثبت بوده است. دیگر متغیر توضیحی مدل، تورم می باشد که طبق منحنی فیلیپس (رابطه منفی بین نرخ بیکاری و تورم) سازگار با مبانی نظری و اثر منفی داشته است. همچنین لگاریتم نرخ رشد واقعی اقتصاد (LGRO) و میزان حداقل دستمزدها (LX_{it}) اثر منفی بر نرخ بیکاری دارد و در سطح بالایی معنادار شده اند. متغیر مقررات ساختاری طبق مطالعات مؤسسه فریزر و هریتیج (LV_i) به عنوان مقررات دست و پاگیر بر بیکاری تأثیر مثبتی دارد. ولی این تأثیر گذاری خیلی کمتر از کشورهای عضو منا می باشد. در نهایت رشد بیکاری با معناداری بالایی با دوره خود رابطه معنادار دارد.

جدول ۴. نتایج حاصل از تخمین مدل برای گروه کشورهای عضو Mena

متغیرها	Coefficient	t tatic	Prob
C	۱۲/۵۲	۲/۸۷	۰/۰۲۰
LSIZE	-۰/۳۱	-۲/۳۶	۰/۰۱۷
LXI	۰/۱۸۶	۴/۷۵	۰/۰۱۵
LVI	۰/۱۳۰	۲/۷۲	۰/۰۲۷
INF	-۰/۰۱۲	-۲/۵۰	۰/۰۱۴۹
GRO	-۰/۲۹	-۲/۵۱	۰/۰۱۴۰
LUt-1	۰/۵۷	۳/۰۰	۰/۰۳۶

مأخذ: نتایج تحقیق

همان‌گونه که در جدول تخمین مدل برای کشورهای عضو MENA مشاهده می‌شود اثر گذاری لگاریتم اندازه دولت (LSIZE) بر نرخ بیکاری در این گروه کشورهای مثبت می‌باشد. دیگر متغیر توضیحی مدل، تورم می‌باشد که مطابق با مبانی نظری سازگار و اثر منفی داشته است و این میزان برابر با ۰/۰۱۲ می‌باشد. همچنین لگاریتم نرخ رشد واقعی اقتصاد (LGRO) و میزان حداقل دستمزدها (LXit) اثر منفی بر بیکاری دارد و در سطح بالایی معنادار شده است. متغیر مقررات ساختاری طبق مطالعات مؤسسه فریزر و هریتیج (LVi) به عنوان مقررات دست و پاگیر بر بیکاری تأثیر منفی دارد. این متغیر همانند گروه کشورهای عضو OECD منفی می‌باشد ولی اثر گذاری مثبتی بیشتری به دلیل قوانین دست و پاگیر و بوروکراسی حاکم بر این کشورها دارد. در نهایت نرخ بیکاری در کشورهای عضو منا با معناداری بالایی با دوره خود رابطه معنادار دارد.

۶. نتیجه گیری

در این مطالعه استفاده از روش الگوی پانل دیتا و با استفاده از داده‌های سال‌های (۲۰۱۳-۲۰۰۰) رابطه بین اندازه دولت (سهم مخارج دولت از تولید ناخالص داخلی) و نرخ بیکاری و همچنین سایر عوامل بر نرخ بیکاری در دو گروه از کشورهای عضو MENA و عضو OECD بررسی شده است. پدیده جهانی شدن اقتصاد در حدود سه دهه اخیر اثرات گسترده و متفاوتی را بر اقتصاد ملی کشورها و اقتصاد جهانی و همچنین پیامدهای متنوعی را به دنبال داشته است. در جهان امروز، با

وجود وابستگی های متقابل، رشد و توسعه اقتصادی در سطح ملی، بدون تعامل فعال با اقتصاد جهانی دچار چالش جدی است. از طرفی به نحو فزاینده ای پذیرفته شده است که برای تحقق هدف توسعه اقتصادی و اجتماعی، وجود دولتی کارا، که از اندازه مناسبی نیز باید برخوردار باشد، اهمیت اساسی دارد.

برنامه های توسعه در کشورهای در حال توسعه به طرز قابل توجهی تحت تأثیر اندازه دولت می باشد. اندازه دولت از اموری است که در راستای تعامل یا عدم تعامل دولت ها با جهانی شدن، دستخوش تغییرات شده است. سؤال اصلی این پژوهش، این بوده است اندازه دولت بر نرخ بیکاری در دو گروه از کشورهای مورد مطالعه این پژوهش به چه صورت می باشد. مطالعات نسبتاً اندازه دولت را بررسی کرده اند. نتایج بیانگر این است که اندازه دولت در گروه کشورهای عضو OECD اثر مثبتی بر نرخ بیکاری داشته است یعنی با افزایش حجم دولت در این کشورها اشتغال کاهش پیدا کرده است. ولی در کشورهای عضو منتهی به دنبال داشته است و با افزایش حجم دولت نرخ بیکاری کاهش پیدا کرده است (اشتغال افزایش پیدا کرده است).

با توجه به استفاده از روش داده های تلفیقی، نتایج الگوی اثرات ثابت به عنوان یافته های سازگارتر انتخاب شد. بنابراین تفاوت در ساختار اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی کشورهای مورد مطالعه توسط عرض از مبداهای متفاوت، بهتر قابلیت توجیه دارد. با توجه به روش تخمین، می توان گفت که ناهمگنی ساختاری در کشورهای مورد مطالعه وجود داشته است که منجر به ایجاد تورش و نتایج غیرقابل انتظار شده است.

بر اساس نتایج مطالعه پیشنهادهای ذیل ارائه می گردد.

- لازم است از نفوذ سیاسی در اهداف اقتصادی پرهیز شود و ایجاد صنایع و سرمایه گذاری ها باید دخالت مستقیم دولت و با شرکت فعالانه بخش خصوصی و زمینه سازی و ارشادات دولت همراه باشد.

- سیاست های دولت برای بخش خصوصی باید روشن، شفاف و مفید جلوه کند تا سرمایه گذاران بخش خصوصی نفع خود را در پیروی و قبول ارشادات دولت بدانند. تنها در این صورت دولت قادر خواهد بود به وظایف حاکمیتی و نظارتی پردازد و از طریق جلب و جذب اعتماد بخش غیردولتی (خصوصی و تعاونی) به وظایف تصدی گری خود پردازد و اهداف اقتصادی کشور در روند رشد و توسعه تحقق یابد. در این راستا لازم است:

- فضای حمایتی لازم برای حضور بخش خصوصی در اقتصاد فراهم شود.
- سیاست‌های ضد انحصاری با هدف ارتقاء اهداف اقتصادی همچون اشتغال تدوین گردد.
- سرمایه‌گذاری خارجی و جلب مشارکت منابع مالی خارجی تسهیل شود.
- انضباط مالی جایگزین انبساط و انقباض مالی شود.

منابع

- افشاری، زهرا؛ شیرین بخش، شمس الله؛ ابراهیمی، سید نثاره (۱۳۹۱)، "بررسی مقایسه‌ای اثر اندازه بهینه هزینه‌های مصرفی و سرمایه‌گذاری دولت بر شاخص توسعه انسانی (مطالعه کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه)"، فصلنامه پژوهش‌های رشد و توسعه، سال دوم، شماره هشتم، صص ۳۷-۴۹.
- اکبریان، رضا؛ کارکن (۱۳۹۲)، "بررسی رابطه میان باز بودن اقتصاد و اندازه دولت"، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی (رویکرد اسلامی ایرانی)، سال سیزدهم، شماره ۴۸، صص ۱۰۷-۹۲.
- حسین پور، علی (۱۳۸۹)، "اثر اندازه دولت بر روی نرخ بیکاری در اقتصاد ایران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده اقتصاد دانشگاه شهید چمران اهواز.
- رازینی، ابراهیم؛ سوری، احمد و تشکینی، امیر رضا. (۱۳۹۰). "بیکاری و اندازه دولت، آیا رابطه قابل قبولی وجود دارد؟"، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، دوره ۱۱، شماره ۲، صص ۳۵-۵۷.
- رحمانی، تیمور و محسن مهرآرا (۱۳۸۴)، تاثیر اندازه دولت بر رشد اقتصادی و تعیین اندازه بهینه دولت در ایران.
- صیادزاده، علی؛ جعفری صمیمی، احمد و کریمی، پتانلار. (۱۳۸۶). "بررسی رابطه بین اندازه دولت و رشد اقتصادی در ایران: برآورد منحنی آرمی". پیک نور. شماره ۴.
- ظهوری، قاسم (۱۳۸۷)، روابط کار، نظریه‌ها و فرآیندها، تهران: انتشارات مهر.
- علی پور، بهزاد؛ پدرام، مهدی و سهیلا مجدمی (۱۳۹۳)، "بررسی تأثیر کوتاه‌مدت و بلندمدت اندازه دولت بر رشد اشتغال ایران طی سال‌های (۱۳۹۰-۱۳۵۵) (با استفاده از آزمون کرانه‌ها)"، پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، شماره ۱۴، صص ۶۳-۷۴.
- نوبخت. ۱۳۹۱. "نقش قانون کار در بازار کار و روابط کار در ایران"، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه، شماره ۱۴۱، صص ۲۲-۴.

- Abrams, H. (1999), "The Effect of Good Governance on Economic Growth in Selected Countries", *Rahbord Journal*, No. 49, pp.29-52.
- Baltagi, B. H. (2005), *Econometric Analysis of Panel Data*, New York: John Wiley & Sons Inc.
- Blank, Rebecca & Richard Freeman (1994), *Evaluating the Connection between Social Protection and Economic Flexibility in Rebecca Blanked. Social Protection vs. Economic Flexibility- is there a Trade off?*, Chicago: University of Chicago press.
- Christopoulos, Dimitris K., John Loizides & Efthymios G. Tsionas (2005), The Abrams Curve of Government Size and Unemployment: Evidence from Panel Data; *Applied Economics*, No. 37, pp. 1193- 199.
- Feldman. H. (2006), "Government Size and Unemployment: Evidence from Industrial Countries", *Public Choice* , No. 127, PP. 451-467.
- Feldmann, Horst. (2009), "Government size and unemployment: Evidence from developing countries", *The Journal of Developing Areas*, No. 43, pp. 315–33.
- Gwartney, James, and Robert Lawson (2010), "Economic Freedom of the World", *2009 Annual Report*, Fraser Institute.
- Ganger, C.W.J. (1987), "Development in the Study of Co-integrated Economic Variables," *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Vol. 48, Is. 3, pp.213-228.
- Hausman, J. A. (1980), "Specification tests in econometrics." *Econometrica* No. 46: 1251-1270.
- Maddala, G.S., and Wu, S (1999), "A Comparative Study of Unit Root Tests with Panel Data and a New. Simple Test", *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, Special Issue, 61:631-652.
- Pedroni, P (2004), "Panel Cointegration: Asymptotic and Finite Sample Properties of Pooled Time Series Tests with an Application to the PPP Hypothesis," *Econometric Theory*, Vol. 20, PP. 597-625.
- Khezy, A. (2003), *Jobs and incomes in a globalization world*, International Labor.
- Layard, R. & S. J. Nickell (1985), "The Causes of British Unemployment", *Economic Review*, National Institute.
- Margarison, (1969), "What Do We Mean by Industrial Relation", Behavioural Approach, *British Journal of Industrial Relation*, Vol 711, No.2.
- Pardeep Kumar, (1979), *Personnel Management and Industrial Relations*, Meerut Kedar Nath ram nath & Co.
- Pesaran. M. H, Shin. Y, Smith. R. J. (2001), "Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships", *Journal of Applied Econometrics* (special issue) in honour of J D sargan on the theme, *Studies in Empirical Macroeconometrics*, (eds) D.F. Hendry and M.H pesaran, Vol. 16. PP. 289-326.

- Sa.yongjin. (2011), "government size, economic growth: and unemployment evidence from advanced and developing economy countries: a time series analysis 1996–2006". *American university, usa. International review of public administratio*, vol. 16, No 2, PP.95-116.
- Siyan Wang and Burton A. Abrams, (2012), The Effect Of Government Size On The Steady – State Unemployment Rate: A Dynamic Perspective.
- Wang. S, Burton A. A. (2011), "The Effect of Government Size on the Steady- State Unemployment Rate: A dynamic perspective", *University of Delaware*.
- Wang. S, Burton. A, Abrams. (2007), "The Effect of Government Size on the Steady- State Unemployment Rate: An Error Correction Model", mimeo, University of Delaware.
- Yuan. M, Li. W. (2000), "Dynamic employment and hours effects of government spending shocks", *Journal of Economic Dynamics and Control*, Elsevier, vol.24, No, 8, PP.1233-1263.

پیوست ۱

MENA							
اسم متغیر	روش آزمون	شامل اثرات فردی		شامل اثرات فردی و روند		بدون اثرات فردی و روند	
		t آماره	P_valu	t آماره	P_valu	t آماره	P_valu
LGDP	Levin, Lin & Chu t*	-۵/۰۳۲	۰/۰۰۰	-۲/۴۵	۰/۰۱۲	-۸/۶۵	۰/۷۱۲
	Hadri Z-stat	۵/۰۰	۰/۴۵	۲/۳۲	۰/۰۰۴۲	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۳/۶۲	۰/۱۲	-۳/۷۸	۰/۳۴	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۴/۷۵۷	۰/۰۲۴	۵/۴۲	۰/۰۴۵	۲/۱۲۴	۰/۷۵
	PP - Fisher Chi-square	۴۴/۲۴	۰/۵۳	۱۴/۳۲	۰/۱۲	۱/۴۲	۰/۹۹
LSIZE	Levin, Lin & Chu t*	-۷/۴۵	۰/۲۴	-۷/۸۵	۰/۰۴۲	-۸۷/۲۴	۰/۸۶
	Hadri Z-stat	۷/۵۴	۰/۰۰	۲/۲۴۱	۰/۰۱۲۱	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۳/۷۴	۰/۰۸۷	-۳/۸۷	۰/۶۵	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۷/۵۸	۰/۰۸۵	۵/۴۵	۰/۴۵	۱/۸۶	۰/۸۶
	PP - Fisher Chi-square	۷/۳۰	۰/۴۲	۹/۵۴	۰/۵۴	۰/۰۱۲	۰/۴۵
LGRO	Levin, Lin & Chu t*	-۷/۵۴	۰/۰۲۳	-۲/۴۵	۰/۰۲۱	-۷/۲۱	۰/۷۸
	Hadri Z-stat	۸/۵۴	۰/۰۰۱	۲/۵۳	۰/۰۰۲۱	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۷/۱۳	۰/۵۳	-۳/۸۶	۰/۵۳	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۴/۸۷	۰/۰۷۵	۵/۹۶	۰/۰۲۱	۷/۴۵	۰/۹۶
	PP - Fisher Chi-square	۲۱/۰۱۲	۰/۱۲۳	۱۳/۳۵	۰/۱۲۳	۰/۰۱۱	۱/۰۰
LINF	Levin, Lin & Chu t*	-۸/۳۱	۰/۵۲	-۷/۴۵	۰/۰۰۰۱	-۴/۵۳	۰/۷۵
	Hadri Z-stat	۵/۱۲	۰/۰۰۱	۷/۰۱	۰/۰۲۱	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۳/۶۲	۰/۱۲	-۳/۷۸	۰/۳۴	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۴/۷۵۷	۰/۰۲۴	۵/۴۲	۰/۰۴۵	۷/۱۲۴	۰/۶۵
	PP - Fisher Chi-square	۲۱/۲۴	۰/۸۹	۱۲/۳۲	۰/۱۲	۰/۰۲۳	۱/۰۰
LXi	Levin, Lin & Chu t*	-۸/۶۵	۰/۰۰۱	-۲/۴۵	۰/۰۴۲	-۲/۳۳۶	۰/۰۸۶
	Hadri Z-stat	۵/۰۲۱	۰/۰۰۱	۲/۱۲	۰/۰۰۴۲	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۳/۶۳	۰/۵۴	-۷/۹۸	۰/۵۴	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۹/۰۲	۰/۰۰۱	۵/۲۱	۰/۴۲۴	۷/۱۲۴	۰/۷۵
	PP - Fisher Chi-square	۱۱/۲۴	۰/۰۰۱	-۳/۳۲	۰/۱۲	۰/۹۹	۱/۰۰۰

پیوست ۲

OECD							
اسم متغیر	روش آزمون	شامل اثرات فردی		شامل اثرات فردی و روند		بدون اثرات فردی و روند	
		t آماره	P_valu	t آماره	P_valu	t آماره	P_valu
LGDP	Levin, Lin & Chu t*	-۲/۳۲	۰/۰۲۱	-۲/۴۵	۰/۰۴۲	-۲/۳۲	۰/۷۵
	Hadri Z-stat	۵/۵۱	۰/۰۰	۲/۳۲	۰/۰۰۴۲	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۳/۷۴	۰/۰۷۵	-۷/۰۴۱۲	۰/۰۶۵	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۹/۷۵۷	۰/۰۴۲	۵/۳۲	۰/۰۱۲	۶/۲۱	۰/۶۵۳
	PP - Fisher Chi-square	۸/۲۴	۰/۰۳۲	۳/۳۲	۰/۰۵۴	۱/۵۲	۰/۰۳۶
LSIZE	Levin, Lin & Chu t*	-۸/۳۰	۰/۰۰۱	-۷/۰۲	۰/۰۰۴	-۱/۲۴	۰/۹۹
	Hadri Z-stat	۷/۵۴	۰/۰۰۲۱	۴/۰۱	۰/۰۰۱۲	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۶/۷۴	۰/۰۰۱	-۳/۳۶	۰/۰۵۲	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۸/۰۵۱	۰/۰۰۶۳	۹/۹۶	۰/۰۶۳	۰/۰۸۹	۰/۹۹
	PP - Fisher Chi-square	۷/۶۴	۰/۰۱۲	۹/۳۲	۰/۰۲۱	۰/۰۶۵	۰/۰۴۵
LGRO	Levin, Lin & Chu t*	-۶/۰۱۲	۰/۰۰۱۲	-۲/۳۲	۰/۰۰۵	-۳/۸	۰/۶۶
	Hadri Z-stat	۶/۰۰۱	۰/۰۰۱	۲/۵۲	۰/۰۹۸	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۶/۳۲	۰/۰۲۱	-۳/۶	۰/۰۲۳	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۶/۳۶	۰/۰۴۵	۷/۰۷	۰/۰۲۱	۸/۰۵	۰/۶۳
	PP - Fisher Chi-square	۳/۶	۰/۰۲۱	۹/۲۱	۰/۰۳۲	۰/۰۰۱	۱/۰۰
LINF	Levin, Lin & Chu t*	-۶/۴۱	۰/۰۲	-۷/۱۴	۰/۰۱	-۴/۲۱	۰/۷۵
	Hadri Z-stat	۵/۶۳	۰/۰۴۱	۷/۴۵	۰/۰۰۴	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۱۱/۲۴	۰/۰۸۹	-۱/۷۸	۰/۰۳۵	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۴/۸۶	۰/۰۰۱	۴/۲۱	۰/۰۱۲	۷/۱۲	۰/۱۳
	PP - Fisher Chi-square	۷/۱۳	۰/۰۵۲	۱۲/۱۴	۰/۰۷۵	۰/۲۱	۱/۰۰
LXi	Levin, Lin & Chu t*	-۸/۰۱	۰/۰۰۳	-۵/۳۲	۰/۰۰	-۱/۸	۰/۰۹۹
	Hadri Z-stat	۴/۰۲۱	۰/۰۰۱	۲/۷۵	۰/۰۰۱	-	-
	Im, Pesaran and Shin W-stat	-۳/۲۱	۰/۰۵۱	-۷/۲۳	۰/۰۳۲	-	-
	ADF - Fisher Chi-square	۹/۲۱	۰/۰۰۱	۵/۴۵	۰/۰۶۳	۷/۰۱۲	۰/۰۳۰
	PP - Fisher Chi-square	۱۰/۰۱۲	۰/۰۰۱	۳/۳۲	۰/۰۱۲	۰/۸۶	۱/۰۰۰